

Creació i desenvolupament d'escenaris educatius de realitat virtual amb perspectiva de gènere per a l'abordatge de violències masclistes

Belén Valverde Alirangués – Universitat Pompeu Fabra.

Barcelona (Barcelona) – Espanya

belen.valverde01@estudiant.upf.edu

Marta Benet – Fundació de Recerca Sant Joan de Déu.

Barcelona (Barcelona) – Espanya

marta.benet@sjd.es

Mar Carrió – Universitat Politècnica de Catalunya.

Barcelona (Barcelona) – Espanya

mar.carrio@upc.edu

Introducció

Les violències masclistes (VM), o violències contra les dones, són un problema de salut pública reconegut arreu del món, així com una violació flagrant dels drets humans (1). Aquestes violències, en les seves diferents formes (física, sexual, psicològica o econòmica), estan arrelades en la desigualtat de gènere entre homes i dones presents en les societats actuals (2).

Els i les professionals sanitàries tenen una oportunitat única de detectar i donar suport a les víctimes de violència amb la seva intervenció, promovent la seguretat de la dona i procurant prevenir majors conseqüències (3). La accessibilitat universal al sistema sanitari de salut, així com la confiança en el personal de salut i l'entrada a la xarxa de recuperació integral són algunes de les raons per les quals el sistema de salut esdevé una peça clau en la situació d'aquestes dones (4).

En els últims anys, s'han dut a terme múltiples intervencions formatives en estudiants de ciències de la salut i professionals arreu del món. A Espanya, es calcula que el 80% dels graus d'infermeria inclouen d'alguna manera l'abordatge de violències masclistes en els seus plans d'estudis, però en molts casos es fa de manera puntual i en assignatures específiques (5). D'aquesta manera, tot i que aquesta temàtica es tracta en algun moment dels estudis, es pot concloure que els professionals encara tenen mancances en la seva formació i capacitació al respecte (6).

Les metodologies d'ensenyament-aprenentatge descrites a la literatura són molt diverses. Inclouen tant formacions teòriques com activitats formatives més didàctiques com ara debats, rol plays, etc. Tot i així, moltes d'aquestes intervencions, en moltes ocasions, no han estat rigorosament avaluades (7).

Objectius

- Crear escenaris de realitat virtual per estudiants de ciències de la salut sobre l'abordatge de situacions de violències masclistes.
- Descriure com elaborar i utilitzar escenaris de realitat virtual amb finalitat educativa amb perspectiva de gènere.

Descripció Metodològica

Es va dur a terme un procés de co-creació amb professionals de la salut expertes en l'abordatge de violències masclistes amb la finalitat d'identificar necessitats formatives i crear escenaris fidels a la realitat i habituals a la pràctica clínica.

En primer lloc, es va realitzar un grup focal en format virtual amb sis expertes en la matèria, i amb diferents perfils professionals. Aquesta sessió va ser àudio-gravada amb permís previ de les participants. Les dades es van operativitzar a partir de l'anàlisi temàtic del contingut i es van identificar temes clau, així com les necessitats formatives més rellevants.

A partir d'aquestes dades, es van crear 4 escenaris de realitat virtual en format vídeos 360°, que cobrien diferents objectius d'aprenentatge relacionats amb les violències masclistes. Els escenaris es van dissenyar per utilitzar-los amb la metodologia d'aprenentatge basat en problemes. Així doncs, també es van elaborar les guies didàctiques corresponents per facilitar la tutorització i utilització dels materials.

Desenvolupament

En el disseny dels materials docents s'ha tingut en compte una sèrie de pautes per incloure la perspectiva de gènere (8), tant en el disseny dels recursos de realitat virtual com en la metodologia d'aula que es proposa. En la creació dels escenaris, s'ha procurat no reproduir rols estereotipats en la definició dels rols i persones que hi apareixen.

Respecte a la realitat virtual, es van tenir en compte diversos aspectes en la pre-producció (8). S'ha procurat no reproduir rols estereotipats en la definició de personatges (tant professionals com pacients). Els diàlegs van ser revisats críticament per evitar situacions o expressions que reforcin representacions patriarcals. Els escenaris de realitat virtual són un espai privilegiat per posar-se en el lloc de l'altre, per tant, una oportunitat per a treballar amb els i les estudiants els rols i estereotips de gènere.

Les guies didàctiques desenvolupades aporten eines per a identificar i desconstruir representacions socials estereotipades sobre el gènere. A més, durant el desenvolupament de les sessions d'ABP i les orientacions als tutors i tutores, es remarca la importància d'evitar la reproducció de rols de gènere i de ser especialment curós amb les descripcions dels personatges, així com amb la definició dels problemes de salut identificats.

Bibliografia

1. World Health Organization. "Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women". World Health Organization; 2021. ISBN 978-92-4-002225-6
2. European Institute of Gender Equality. <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>, consulta 12 de febrer 2023.
3. LN. Hewitt. "Intimate partner violence: the role of nurses in protection of patients". *Critical Care Nursing Clinics N America*, 2015: 27(2), pp271- 275. <https://doi.org/10.1016/J.CNC.2015.02.0041>
4. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, Gobierno de España. Protocolo común para la actuación sanitaria ante la violencia de género. 2012. consulta 17 de febrer de 2023. <http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/en/profesionalesInvestigacion/sanitario/docs/PSanitarioVG2012.pdf>
5. A. Maquibar, I. Estalella, C. Vives Cases, AK. Hurtig, & I. Goicolea. "Analysing training in gender-based violence for undergraduate nursing students in Spain: A mixed methods study". *Nurse Education Today*, 2019: 77, pp71-76. <https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2019.01.017>
6. K. Hegarty, L. O'Doherty, A. Taft, P. Chondros, S. Brown, J. Valpied, et al. "Screening and counselling in the primary care setting for women who have experienced intimate partner violence (WEAVE): A cluster randomised controlled trial". *The Lancet*, 2013; 382(9888), pp249-58.
7. N. Crombie, L. Hooker, & S. Reisenhofer. "Nurse and midwifery education and intimate partner violence: a scoping review". *Journal of Clinical Nursing*, 2017, 26 (15–16), pp2100–2125. <https://doi.org/10.1111/jocn.13376>
8. M. Benet, B. Valverde-Alirangues. "Including gender mainstreaming approach into the teaching-learning process". En: M. Carrió, N. Rosa, coordinadores. "Learning strategies to promote transversal skills on health and social care studies: a methodological guide". ITSHEC; 2022. p.70-77. DOI: 10.31009/itshec.2022.01